מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את ההבדל בין דמות עגולה לדמות שטוחה
- לזהות אפיון ישיר ואפיון עקיף בטקסט
- להבין מהו כינוי שם ומה תפקידו

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – הבנה בסיסית

1. ב – דמות מורכבת שמשתנה לאורך היצירה
2. ב – דמות פשוטה עם תכונה אחת בולטת
3. ב – המספר אומר במפורש מה התכונה של הדמות
4. ב – לומדים על הדמות ממעשיה ומדבריה
5. ב – מילה שמחליפה את שם הדמות ומדגישה תכונה
6. ב – תורמת לעלילה, להומור או לניגוד לדמות הראשית

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. נכון – דמות עגולה מורכבת ומשתנה, ולכן יכולה להפתיע
2. לא נכון – דמות שטוחה נשארת עם אותה תכונה לאורך כל הסיפור
3. לא נכון – זהו אפיון ישיר, לא עקיף
4. נכון – כינוי שם מדגיש תכונה ולעיתים מביע רגש כלפי הדמות
5. לא נכון – דמות עגולה יכולה להיות מורכבת עם תכונות טובות ופחות טובות, לא בהכרח שלילית

חלק ג' – השלימו את המילה החסרה

1. עגולה
2. שטוחה
3. ישיר
4. עקיף
5. כינוי
6. פחד

חלק ד' – התאמה

- 1 – ה (מורכבת ומשתנה לאורך היצירה)
- 2 – ג (תכונה אחת בולטת שלא משתנה)
- 3 – ד (המספר אומר במפורש מה התכונה)
- 4 – ב (לומדים מהמעשים ומהדיבור)
- 5 – א (מילה שמחליפה שם ומדגישה תכונה)

חלק ה' – זיהוי בדוגמאות

1. אפיון עקיף - לומדים שרוני נדיבה ממעשיה, בלי שהמספר אומר זאת במפורש
2. הכינוי שם הוא 'שומר הפרדס, והוא מדגיש את תפקידו של הסבא כמי ששומר על הפרדס
3. דמות עגולה, כי היא משתנה לאורך הסיפור ומגלה תכונות שונות כמו פחד וחרטה

חלק ו' – כתיבה יוצרת

1. יש לבדוק שהתלמיד/ה מתאר/ת מעשים, דיבור או מראה שמהם אפשר להסיק תכונה, בלי אמירה ישירה של התכונה
2. יש לבדוק שהכינוי מתאים לתכונה בולטת של הדמות וששהסבר הגיוני

כרטיס יציאה – מה לחפש

- דמות עגולה משתנה ומורכבת, דמות שטוחה פשוטה ולא משתנה
- הדוגמה צריכה להראות תכונה דרך מעשה או דיבור בלי לומר אותה ישירות
- כינוי שם מדגיש תכונה בולטת ולעיתים מוסיף רגש כמו חיבה או לעג

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בדוגמת יואב מהדף ולבקש מהתלמידים לזהות את נקודת השינוי שלו
- כדאי להביא קטע קצר מספר שהכיתה קוראת ולבקש לאתר בו דמות עגולה ודמות שטוחה
- בחלק הכתיבה היוצרת כדאי לתת דוגמה קצרה בעל פה לפני שהתלמידים כותבים לבד

דף תרגול: דמויות ביצירה הספרותית

דף התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

ביצירות ספרות אנחנו פוגשים דמויות שונות - חלקן מורכבות ומשתנות, וחלקן פשוטות ובעלות תכונה אחת. בדף זה נתרגל לזהות סוגי דמויות ודרכי אפיון.

1 חלק א' – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהי דמות עגולה?

א) דמות שלא מופיעה בסיפור ב) דמות מורכבת שמשתנה לאורך היצירה

ג) דמות עם תכונה אחת בלבד ד) דמות שהיא תמיד השכנה

2. מהי דמות שטוחה?

א) דמות מורכבת עם סתירות ב) דמות פשוטה עם תכונה אחת בולטת ג) דמות שתמיד מתנצלת

ד) דמות שאין לה שם

3. מהו אפיון ישיר?

א) המספר מתאר את מעשי הדמות בלבד ב) המספר אומר במפורש מה התכונה של הדמות

ג) הקורא מנחש לבד מה התכונה ד) הדמות מדברת על עצמה בשיר

4. מהו אפיון עקיף?

א) המספר אומר במפורש את התכונה ב) לומדים על הדמות ממעשיה ומדבריה

ג) הדמות לא מופיעה בסיפור ד) הדמות משתנה כל הזמן

5. מהו כינוי שם?

א) שמה האמיתי של הדמות ב) מילה שמחליפה את שם הדמות ומדגישה תכונה

ג) תיאור של מקום בסיפור ד) סוג של עלילה

6. מה תורמת דמות שטוחה ליצירה?

א) היא תמיד הדמות הראשית ב) תורמת לעלילה, להומור או לניגוד לדמות הראשית

ג) היא משנה את הסוף של הסיפור ד) היא תמיד מתעצבנת

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	דמות עגולה יכולה להפתיע אותנו במהלך הסיפור	☐	☐
2	דמות שטוחה משתנה הרבה לאורך היצירה	☐	☐
3	אפיון עקיף הוא כשהמספר אומר במפורש מה התכונה	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
4	כינוי שם יכול להביע יחס רגשי כמו חיבה או לעג	☐	☐
5	דמות עגולה היא תמיד דמות שלילית	☐	☐

3 חלק ג' – השלימו את המילה החסרה

השלימו את המילה החסרה.

1. דמות _____ היא דמות מורכבת שמשתנה לאורך הסיפור

2. דמות _____ היא דמות פשוטה עם תכונה אחת בולטת

3. כאשר המספר אומר במפורש מה התכונה של הדמות, זהו אפיון _____

4. כאשר לומדים על הדמות ממעשיה ומדבריה, זהו אפיון _____

5. מילה שמחליפה את שם הדמות ומדגישה תכונה נקראת _____ שם

6. יואב בדוגמה מתחיל כנער שחצן ומגלה בהמשך _____ וחולשה

4 חלק ד' – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. דמות עגולה	___	**א.** מילה שמחליפה שם ומדגישה תכונה
2. דמות שטוחה	___	**ב.** לומדים מהמעשים ומהדיבור
3. אפיון ישיר	___	**ג.** תכונה אחת בולטת שלא משתנה
4. אפיון עקיף	___	**ד.** המספר אומר במפורש מה התכונה
5. כינוי שם	___	**ה.** מורכבת ומשתנה לאורך היצירה

5 חלק ה' – זיהוי בדוגמאות

ענו בקצרה.

1. קראו: 'בכל הפסקה חילקה רוני את הכריך שלה לשניים, ונתנה חצי למי שלא הביא' איזה סוג אפיון זה, ישיר או עקיף? הסבירו למה

2. במקום 'סבא משה' הסיפור קורא לו 'שומר הפרדס'. מהו הכינוי שם כאן, ומה הוא מדגיש?

3. יואב מתחיל כנער שחצן ומסיים בהתנצלות בפני חברו. האם זו דמות עגולה או שטוחה? נמקו

6 חלק ו' – כתיבה יוצרת

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו שלוש שורות על דמות (אמיתית או דמיונית) תוך שימוש באפיון עקיף בלבד - בלי לומר במפורש מה התכונה שלה

2. המציאו כינוי שם לדמות מסיפור שאתם מכירים (לא השם האמיתי שלה), והסבירו איזו תכונה הכינוי מדגיש

כרטיס יציאה

מה ההבדל בין דמות עגולה לדמות שטוחה?

תנו דוגמה לאפיון עקיף משלכם

מה תפקידו של כינוי שם ביצירה?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀